קו לעובד
Worker's Hotline
عنوان العامل

16.7.2017

לכבוד
ח"כ אלי אלאלוף, ח"כ מיכל רוזין, ח"כ אחמד טיבי
ועדת העבודה והרווחה
הכנסת, ירושלים
בדוא"ל

שלום רב,

הנדון: השימוש בחומרי הדברה בחקלאות: בפרספקטיבה של מהגרי העבודה בענף

ביום שני הקרוב, 17.7.2017, תדון הוועדה בשימוש בחומרי הדברה בישראל, ובסכנות הנובעות ממנו לציבור הישראלי. לטעמנו, יש מקום להקדיש מקום במסגרת בחינת הנושא, לסוגיית השימוש בחומרי הדברה על ידי מהגרי עבודה המועסקים בענף החקלאות. לטעמנו, אופן השימוש מסכן את העובדים, וחסרה אכיפה, הדרכה, ומידע בסיסיים בתחום זה.

עבודה עם חומרי הדברה חושפת את העובד המשתמש בחומרים באופן ממושך, קרוב, ומסוכן במיוחד. עובדים החשופים לחומרי הדברה נמצאים בסיכום מוגבר לפתח בעיות עצבים, עור ועיניים, יכולים לחוות כאבי ראש, בחילה, סחרחורות וחולשה במשך או אחרי החשיפה. כמו כן, המכון האמריקאי לחקר הסרטן מצא קשר בין שימוש בחומרי הדברה לסוגי סרטן שונים: לוקמיה, לימפומה מסוג נון-הודג'קינס, מוח, עצמות, חזה שחלות, פרוסטטה, אשכים וכבד. חשיפה לחומרי הדברה עלולה להשפיע על המערכת האנדוקטרינית, ולהביא להשלכות על חילוף החומרים, גדילה, תפקוד המוח תפקוד מיני, רבייה, שינה, מצב רוח ועוד.[1]

בדוח השנתי 67ב של מבקר המדינה, נאמרו דברים ההולמים את המידע שאספנו, ב"קו לעובד" אודות הכשלים בעבות מהגרי עבודה עם חומרי הדברה. בין היתר, נקבע בדוח, כי הפיקוח של משרד העבודה (מינהל הבטיחות והבריאות התעסוקתית), כושל בתפקידו לפקח ולשמור על תנאי הבטיחות של העובדים עם חומרי הדברה: בפועל, לפי דוח המבקר, על פחות מ-1% מהעובדים הוחל הפיקוח הנ"ל; גם במקרים של קיום פיקוח כלשהו - לא יושמו כלי אכיפה על מעסיקים שהפרו את כללי הבטיחות; לא הוחלו הנורמות המחייבות בדיקות רפואיות לעובדים שהשתמשו בחומרי הדברה; על פי מחקר של משרד הכלכלה - לא ניתן לעובדים ציוד מגן כנדרש, וליקויי הבטיחות הנוגעים למהגרי עבודה חמורים בהרבה מאלה של עובדים ישראלים בענף.

ב"קו לעובד" נערך באחרונה מחקר באודות תנאי העבודה של מהגרי עבודה בענף החקלאות. המחקר נערך בראשית 2017, בקרב 150 מהגרי עבודה בחקלאות מתאילנד. לפי המחקר שערכנו דפוסי השימוש בחומרי ההדברה על ידי העובדים, ההדרכה וההגנה אותם הם מקבלים – לוקים בכשלים חמורים ומטרידים ביותר.

[1] http://www.toxicsaction.org/problems-and-solutions/pesticides

קו לעובד הגנה על זכויות עובדים
תל אביב נחלת בנימין 75, ת.ד. 2319 תל-אביב – יפו 61022 טל': 073-2153508 פקס: 03-6178417
אתר: www.kavlaoved.org.il | דוא"ל: hanny@kavlaoved.org.il

אלה ממצאי המחקר:

א) **תחושה רעה אחרי שימוש בחומרי הדברה**: השאלון שהופץ על ידי קו לעובד מצא שעובדים רבים דיווחו על תופעות לוואי כגון בעיות עיניים, כאבי ראש, סחרחורות, קשיים בנשימה, ובעיות עור שונות, כתוצאה של מגע עם אותם רכיבים כימיים. מכל המשיבים לשאלון, **יותר ממחצית (51.7%) ציינו שהם הם מרגישים רע אחרי שימוש בחומרי הדברה**.

ב) **היעדר מוחלט של בדיקה רפואית בקשר עם עבודה בחומרי הדברה**: סעיפים 10 ו-11 בתקנות הבטיחות בעבודה מחייבים בדיקות רפואיות מקדימות לבדוק שהעובדים כשירים לעבודה עם חומרי הדברה. אולם מתוך 121 נשאלים, רק חמישה דיווחו כי נבדקו רפואית לפני עבודה עם חומרי הדברה. **כלומר 95.87% מהעובדים שעובדים עם חומרי הדברה מעולם לא עברו בדיקה רפואית**. עובדה זו מגובה בדוח מבקר המדינה לשנות 2017, בה רק 6% מהעובדים עברו בדיקה רפואית בשנה האחרונה. מתוך 121 הנשאלים, רק אחד קיבל השגחה רפואית לפי התקנות הממשלתיות הנדרשות.

ג) **היעדר הדרכה על השימוש בחומרי הדברה**: בכל הקשור להדרכה, על פי פרק 2 בתקנות לבטיחות בעבודה עובדי חקלאות צריכים לקבל הדרכה במוסד מאושר או לפי תכנית מאושרת שאושרה על ידי מפקח עבודה ראשי. השאלון של "קו לעובד" מצא **ש-80.3% מהעובדים שמשתמשים בחומרי הדברה מעולם לא קיבלו הוראות או הדרכה לפני שהתחילו להשתמש בהם**. בנוסף, רק 22.2% מהעובדים שכן קיבלו הוראות כלשהן, קיבלו אותן בצורה של הדגמה בשדה. רובם קיבלו הדרכה מילולית בלבד או מילולית בליווי הצגת הציוד. דוח המבקר ל 2017 מצא שרק 39% ממי שקיבל הדרכה, קיבל הדרכה בשפה שלו. אחת התופעות ששמענו עליה יותר מפעם אחת הוא שהעובדים מקבלים הדרכה מעובדים יחסית ותיקים, ומשום כך ההדרכה שלהם חלקית ולא מעודכנת. מחצית מהנשאלים דיווחו שקיבלו הדרכה מעובדים תאילנדים אחרים, בעוד ש 27.6% קיבלו הדרכה מהמעסיק. כמו שציינו, התקנות קובעות בבירור של מוסד מוכר או תכנית מוכרת צריכים להעביר את ההדרכה לעובדים. בגלל שינויים בידע ובניסיון, יש לספק את ההדרכה יותר מפעם אחת. 77.4% ממי שקיבלו הדרכה, אמרו שקיבלו אותה רק פעם אחת. 12.9% קיבלו פעמיים, רק 9.7% ציינו שעברו הדרכה שלוש או יותר פעמים. נוסיף, כי מחקר שנערך בתאילנד מאשש את הנתונים הללו: מאמר שפורסם במרץ 2017, "תנאי עבודה ובטיחות תעסוקתית בקרב עובדי חקלאות תאילנדים בישראל"[2] ראיין 246 עובדים שעבדו בישראל למעלה משנה. המחקר מראה ש 59% מהעובדים שהשתמשו בחומרי הדברה לא הבינו את הסכנות שקשורות לחמורים, ו64.6% לא ידעו לקרוא את התוויות שעל אריזות החומרים.

ד) **אי קבלת ציוד מגן:** ציוד הגנה נדרש הן על ידי תקנות הבטיחות בעבודה בדבר חומרי הדברה, והן על ידי תקנות הבטיחות (ציוד מגן אישי) מ-1997. אולם לפי השאלון שלנו, מרבית מהגרי העבודה בחקלאות אינם מקבלים כלל ציוד מגן: **רק 46.9% מהנשאלים דיווחו שקיבלו ציוד מגן כלשהו בעת עבודתם עם חומרי הדברה** (דו"ח המבקר הצביע על 43%). תקנות הבטיחות בעבודה קוראות להגנה על הפנים והעיניים, נשימה, ידיים ורגליים על ידי מסכות ומשקפי מגן ,מסכות עם פילטרים (35.9% מהנשאלים קיבלו ציוד כזה) כפפות ייעודיות ומגפיים מתאימות (43.8% קיבלו כזה). מחקר של משרד הכלכלה

מאשר את החשש, שרק מיעוט עובדים תאילנדים קיבלו ציוד מגן בהשוואה לרוב העובדים הישראלים.[3] יצוין, כי לא אחת אנו נתקלים בציוד בלתי מספק שניתן לעובדים, כך למשל במקרה זה, בו עובד מחזיק שכמייה חד-פעמית נגד גשם כציוד מגן לעבודה עם חומרי הדברה:

ה) **<u>מקלחות ושטיפה אחרי עבודה בחומרי הדברה</u>**: סעיף 3 בפרק 3 של תקנות הבטיחות בעבודה דורש שהמעביד "יתקין מלתחות כפולות ונפרדות עבור כל עובד, אחת תשמש לאחסון בגדי העבודה והאחת לבגדים נקיים. כמו כן, יתקין ויתחזק מקלחות נקיות המצוידות במים חמים, סבון ומגבות נקיות בכמות מספקת לכל אחד מהעובדים. המלתחות והמקלחות ימוקמו קרוב ככל הניתן לאזור הכניסה למקום העבודה". בהקשר זה, המחקר שלנו העלה כי רק מחצית מהעובדים (49%) דיווחו כי המעביד נותן להם להתקלח מיד לאחר השימוש בחומרי הדברה. לכל השאר המקלחת מותרת רק בסיום יום העבודה, שאורך בממוצע 10-13 שעות ביום. כלומר במשך שעות ארוכות נמנע מהם לנקות שאריות החומר שאולי נותרו על גופם למרות שיש בסביבה מקלחת זמינה.

ו) **<u>אחסון אריזות ההדברה ליד מגורי העובדים</u>**: אחסון רצוי של חומרי הדברה מתואר בהרחבה בסעיף 6 של תקנות הבטיחות. למרות זאת, **כשליש מהנשאלים דיווחו כי חומרי ההדברה לא אוחסנו בארון נפרד כפי שנדרש**. בהמשך לדרישות האחסון, יש הנחיות המחייבות את המעביד לדאוג לאיסוף וסילוק מיידי של שאריות חומרי ההדברה, לרבות אריזתם. למרות זאת, הבחנו בביקור במושב שבאזור הערבה, בערימה של פחיות ריקות של ריסוס. הערימה שכנה מטרים ספורים מהיכן שהעובדים נחים, מבשלים אוכלים וישנים:

---

[2] "Working conditions and Occupational safety among thai agricultural workers in the state of Israel" Submission to publication on Disease Control Journal Vol. 43, No.1, January – March 2017

[3] http://www.haaretz.co.il/news/education/.premium-1.3919877

לסיכום תמונת המצב, נציין כי המחקר שערכנו באחרונה העלה כי 84.7% מהנשאלים אינם מרגישים בטוחים לעבוד עם חומרי הדברה, עם הכלים והציוד שניתנו להם על ידי המעביד. נוסיף ונציין, כי רק כ-4% מהמשיבים ענו שהתקיים ביקור של גורמי האכיפה במשק בו הם מועסקים. נציין, כי הביקור לא בהכרח עסק בתנאי העבודה עם חומרי הדברה, אלא בשלל נושאים אחרים. נוסיף, כי מתוך המיעוט שראו מפקח, רק 3% ציינו כי המפקח לווה במתורגמן דובר תאית.

הנה כי כן, הממצאים מעידים על כשל חמור באכיפה, בפיקוח, ובמציאות של עבודה עם חומרי הדברה על ידי מהגרי עבודה בענף החקלאות. נדמה, כי בריאותם של מהגרי העבודה המוזמנים לעבוד בישראל בענף החקלאות אינה מטרידה איש, וכי הרשויות אינן נותנות את הדעת למצב חמור זה, אינן מקדישות לו כל משאבים, והמחדל נמשך זה שנים ארוכות, שעה שתוצאותיו אינן ידועות או נחקרות. לפיכך, נודה אם בישיבה שתוקדש לסוגיה חשובה זו, יתבקשו הרשויות להשיב כיצד הן מתמודדות עם המציאות הקשה העולה הן מדוח מבקר המדינה, הן ממחקר שיזם משרד הכלכלה לפני כשנה ומחצה, והן עם ממצאי המחקר שערכנו אנו השנה.

בכבוד רב,

מיכל תג'ר, עו"ד

קו לעובד הגנה על זכויות עובדים
תל אביב נחלת בנימין 75, ת.ד. 2319 תל-אביב – יפו 61022 טל': 073-2153508 פקס: 03-6178417
אתר: www.kavlaoved.org.il | דוא"ל: hanny@kavlaoved.org.il

קו לעובד
Worker's Hotline
عنوان العامل

קו לעובד הגנה על זכויות עובדים
תל אביב נחלת בנימין 75, ת.ד. 2319 תל-אביב – יפו 61022 טל': 073-2153508 פקס: 03-6178417
אתר: www.kavlaoved.org.il | דוא"ל: hanny@kavlaoved.org.il